

Redactare: Mihai Liță, Mugur Butuza
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Corectură: Dușa Udrea-Boborel
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Laurențiu Midvichi

Ilustrația copertei: Kenan TALAS/shutterstock.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LANCASTER, BRIAN L.

Esența Cabalei / Brian L. Lancaster ; trad. din lb. engleză și note de
Mihai Liță. – Pitești : Paralela 45, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-973-47-4201-1

I. Liță, Mihai (trad. ; note)

29

BRIAN L. LANCASTER

ESENȚA CABALEI

Traducere din limba engleză și note de
Mihai Liță

The Essence of the Kabbalah

Brian L. Lancaster

Copyright © Arcturus Holdings Limited
Romanian edition published by arrangement with
Agentia Literara Livia Stoia.

Copyright © Editura Paralela 45, 2024
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

Editura Paralela 45

Cuprins

<i>Lista ilustrațiilor și tabelelor</i>	11
INTRODUCERE. Ce este Cabala?	13
Transliterarea caracterelor ebraice	20
CAPITOLUL 1. De ce Cabala?	23
Pentru a vedea fața regelui	23
Esența: Israel, Tora și Cabala	31
Despre cunoașterea Numelui	36
Controlul eului	41
Vindecarea lumii	46
CAPITOLUL 2. Mistica iudaică: originile biblice	49
O tradiție autentică?	49
Cabala teoretică	52
Cabala meditativă	66
Cabala magică	73
CAPITOLUL 3. Apariția Cabalei	78
Calea creației	78
Inima Cabalei	86
Calea ascendentă	98
Revitalizare și popularizare	101
O nouă epocă a Cabalei?	105
CAPITOLUL 4. Cabala și creația	110
E chiar în spatele tău, prostule!	110

Oglinda conștiinței	120
Scurt <i>excursum</i> : Literele creației (1)	126
Recapitulare la <i>tzimtzum</i>	131
CAPITOLUL 5. Tora cea ascunsă	137
Un dans al ascunderii și revelării	137
Iacov și Iosif	149
CAPITOLUL 6. O mistică a limbajului	165
Numele lui Dumnezeu	165
Scurt <i>excursum</i> : Literele creației (2)	178
Aspecte fundamentale ale sunetului	183
CAPITOLUL 7. Rugăciunea și concentrarea	188
Poarta rugăciunii	188
Vizualizările	196
Cabala și <i>Halakhah</i>	205
CAPITOLUL 8. Cabala azi	209
Despre golemi și imitarea lui Dumnezeu	210
Oglinda minții	221
Dimensiunile Totului	227
<i>Glosar</i>	231
<i>Bibliografie</i>	235

Lista ilustrațiilor și tabelelor

Ilustrații

2.1	Seria celor zece <i>sefirot</i> și ordinea emanației	53
2.2	Relația dintre cele șapte <i>sefirot</i> inferioare și zilele creației	59
2.3	Posibila relație între succesiunea plăgilor și cele zece <i>sefirot</i>	65
4.1	Litera <i>bet</i> , indicând coada literei „deschise către spate“	111
4.2	Litera <i>alef</i> , alcătuită din literele <i>yod</i> și <i>vav</i>	123
4.3	Litera <i>bet</i> și celelalte litere cu o structură asemănătoare	128
4.4	Litera <i>peh</i> , cu litera <i>bet</i> ascunsă în forma sa	130
5.1	Relația dintre cele șapte <i>sefirot</i> inferioare și arhetipurile biblice	150
6.1	Tehnica de incantare a primelor șase din cele 72 de triplete ale Numelui divin	173
6.2	Numele lui Dumnezeu și cele zece <i>sefirot</i>	175-176
6.3	Localizarea sunetului literelor ebraice	180
6.4	Meditație asupra literelor-„mamă“	185
7.1	Culori asociate celor zece <i>sefirot</i> după Azriel de Girona/Moshe Cordovero	200
8.1	Unele evoluții istorice ale misticii limbajului din <i>Sefer Yetzirah</i>	220
8.2	Paralele între sistemele cerebrale ale conștiinței vizuale și viziunea <i>Zohar</i> -ului despre impulsurile „inferioare“ și „superioare“	225

2.1	Structura triadică a povestirii biblice despre „cele 10 plăgi“	63
2.2	„Pătratul magic“ al rădăcinilor ebraice pentru plăgile 3, 6 și 9	63

INTRODUCERE

Ce este Cabala?

Cabala nu este simplu de definit. Chiar înainte de a căuta [termenul] într-un dicționar, ne confruntăm cu problema ortografiei. Cuvântul începe cu litera *k*, cu litera *c* sau cu litera *q*?³ Și vorbim aici doar despre prima literă! Aceasta nu este o problemă banală, deoarece multitudinea de modalități de ortografiere (de la cel puțin șase, până la două duzini, după unii!) nu este doar o problemă de transliterare din originalul ebraic. Diferitele ortografii reflectă diversele tradiții în care Cabala a avut rolul ei.

Înainte de a ajunge la aceste tradiții, dați-mi voie să lămuresc definiția ei, care este esențială pentru această carte.

Cabala este învățătura interioară a iudaismului. Ea se referă în primul rând la natura lui Dumnezeu și la semnificațiile secrete ale Torei (nucleul revelației lui Dumnezeu către omenire). Într-un sens

³ Pe parcursul lucrării, întrucât termenul este acceptat în fondul lexical românesc, am folosit transliterarea oficială: „Cabala“. Vom scrie mereu așa pentru că este forma acceptată, nu din motivele analizate mai jos. Pe de altă parte, în treacă fie spus, dincolo de convențiile prezentate de autor (uzuale, într-adevăr, deși cu un mare grad de artificialitate), în limba ebraică termenul începe cu litera *qof* *ק* (*Q*) – dacă ar fi să transliterăm termenul folosind doar consoanele ebraice, el ar fi scris *Q-B-L* (*קבל*) –, ceea ce ține mai degrabă de o problemă de evidență lingvistică, nu de o convenție legată de „istoria spiritualității“...

CAPITOLUL 1

*De ce Cabala?***Pentru a vedea fața regelui**

*De ce ai studia Cabala? De ce s-ar angaja un individ matur și cu capul pe umeri în lumea misterioasă și uneori stranie a Cabalei, cu sistemele ei elaborate de idei, cu practicile ei mistice aparent de nepătruns și abordarea sa complexă a exegezei Bibliei iudaice? Răspunsul este simplu: Cabala este calea mistică a celor care caută să-L întâlnească pe Dumnezeu prin înțelegerea tainelor ce așteaptă să fie descoperite în acea Biblie. Credința iudaică susține că Dumnezeu S-a revelat pe Sine pe Muntele Sinai, iar consemnarea pentru eternitate a acestei revelații este Tora, [grupul] primelor cinci cărți ale Bibliei. Deși cuvântul „Tora“ se referă literal la cele cinci cărți ale lui Moise, el are o conotație mult mai largă în [contextul] iudaismului rabinic și al Cabalei. Ca domeniu de contact între Dumnezeu și umanitate, Tora capătă conotații de *suflet al lumii*, de nucleu interior al creației și de fundament al tuturor aspirațiilor evreiești de a cunoaște divinul (vezi Lancaster 1993).*

Cabalistul îl caută pe Dumnezeu prin cuvintele Torei și prin practicile transmise de tradiția orală asociată acesteia. Într-o parabolă oferită de unul dintre textele primare ale Cabalei – *Sefer Ha-Bahir* –, Cabala este

calea celor care caută să vadă fața Regelui. Folosind o logică impecabilă, *Bahir*-ul vorbește despre cei care nu știu unde este Regele.

Cartea spune:

Mai întâi ar trebui să întrebe unde se află casa Regelui și abia apoi să întrebe unde este Regele! (*Sefer Ha-Bahir*, 3)

Această parabolă are nevoie de unele explicații (la fel ca multe alte imagini folosite în Cabala, după cum vom vedea). Regele este Cel Sfânt, binecuvântat fie El, Regele Regilor, Divinul. Scopul Cabalei este de „a vedea fața Regelui“. Oricine cunoaște aceste aspecte [știe] că acest scop nu presupune antropomorfismul. Cabala ne învață că formele pe care le întâlnim în viața de zi cu zi sunt doar o suprafață dedesubtul căreia operează anumite principii subtile. „Văzând“ aceste niveluri de acțiune ascunse, începem să devenim conștienți de prezența reală care se află în spatele ecranului minții noastre. Prezența reală – atât în lume, cât și în scânteia de la rădăcina minții – este Divinul, iar cabalistul vrea să cunoască această prezență.

În ebraică, la fel ca și în engleză, termenul „față“ desemnează în mod obișnuit „fațada“ la modul general și, prin urmare, transmite implicit ideea că dincolo de aceasta se află ceva. Este evident că „citim“ chipul oamenilor pentru a găsi semnificația din spatele fațadei: aluziile subtile oferite de ușoarele mișcări musculare; modelul pliurilor pielii care dezvăluie structura emoțională a vieții respectivului; sau esența care pare să-i strălucească în ochi. Cabala oferă repere (precum și practici spirituale care ne îngăduie să observăm și să interpretăm aceste repere) despre ceea ce se află dincolo de suprafața lucrurilor.

„A vedea fața Regelui“ înseamnă a recunoaște că „nu mai este altul afară de El“ (Deuteronom 4.35)¹³. În limbajul rabinic, Dumnezeu

¹³ Pentru traducerea citatelor biblice în limba română am folosit în general site-ul <http://www.bibliaortodoxa.ro/>, care reproduce ediția BOR: Biblia sau Sfânta Scriptură, 1988. Pentru conformitate cu textul Bibliei iudaice am consultat totuși și site-ul <https://mechon-mamre.org/>, întrucât există anumite deosebiri de nuanță pe care autorul le folosește în expunerea sa. Fiind vorba despre Cabala, am respectat numerotarea acestei din urmă surse, oferind cel mai adesea și corespondența din Biblia ortodoxă.

este atât „Locul lumii“, cât și „Maestrul gândurilor“ (*Midrash, Bereshit Rabbah* 68.9; *Talmud, Sanhedrin* 19a); chipul Regelui poate fi văzut atât în lumea exterioară, cât și în cea interioară. Până la urmă, scopul Cabalei este ca individul să realizeze că toate pretențiile voinței individuale sunt niște iluzii. Cea mai înaltă stare spirituală este aceea în care egoul – sau simțul „eului“ – este considerat un simplu slujitor. „Eul“ devine un simplu focar al conștiinței, care își percepe cu exactitate propria natură de simplu canal prin care „zurge“ Divinul. Pe măsură ce autoritatea „eului“ se estompează, adevăratul nucleu al ființei noastre – sufletul – începe să-și desfășoare aripile și să se îndrepte dansând către întâlnirea cu Divinul. Cabala insistă că sufletul este o scânteie divină care caută să cunoască lucrările lui Dumnezeu în această lume. Divinul poate fi descoperit atât „la rădăcina“ minții, cât și în lumea cunoscută prin simțuri.

De ce Cabala? Pentru că este un sistem sofisticat de cunoaștere, care ne permite să descoperim profunzimile minții și urmele mâinii lui Dumnezeu pe scena istoriei. Pentru că este o cale spre înțelepciune.

Cum aflăm „unde se află casa Regelui?“ Un început de răspuns la această întrebare necesită o înțelegere a contextului parabolei regale din *Bahir*:

De ce începe Tora cu litera *bet*? Ca să înceapă cu o binecuvântare [*berakhah*]... Nu există alt „început“ în afara înțelepciunii și nu există înțelepciune fără binecuvântare. De unde știm că termenul *berakhah* derivă din *berekh* („genunchi“)? Pentru că este scris (Isaia 45.23): „Înaintea Mea tot genunchiul [*berekh*] se va pleca“. [Este vorba despre] locul în care orice genunchi se va pleca înaintea Lui. Cu ce pot fi puse în legătură aceste cuvinte? Cu aceia care caută să vadă fața Regelui, dar nu știu unde este Regele. Mai întâi [trebuie să] întrebe unde se află casa Regelui [*bayit*], apoi să întrebe unde este Regele.

Bet este a doua literă a alfabetului ebraic. Iudaismul susține că alfabetul [ebraic] este sacru și că secretele lui profunde trebuie descoperite atât din literele în sine, cât și din modurile în care ele sunt

folosite în Tora. Având în vedere statutul de supraordine al Torei, prima sa literă este impregnată cu o semnificație complexă. Acest extras se bazează pe numeroase aluzii rabinice legate de rolul literei *bet* ca literă cu care începe Tora. Aici, faptul că *bet* este prima literă atât din cuvântul *bereshit* („început“), cât și din cuvântul *berakhah* („binecuvântare“) devine punctul central al învățaturii din *Bahir*.

Pentru a explora aluziile din extrasul de mai sus din *Bahir*, este necesară o explicație a ideii esențiale de *Midrash*. Într-adevăr, majoritatea textelor-cheie ale Cabalei adoptă într-o măsură considerabilă acest gen de exegeză, iar abordarea Cabalei rămâne obscură dacă semnificația aceluia *Midrash* nu este bine înțeleasă.

Termenul *Midrash* se referă la comentariile scripturilor iudaice. Astfel, termenul desemnează atât un corp de literatură rabinică, cât și o abordare distinctă a exegezei scripturale. Abordarea *midrash*-ică se bazează pe premisa că divinul poate fi întâlnit prin parcurgerea nivelurilor de semnificație ale Torei. Tora stabilește structura esențială a [acestor] niveluri care definește atât natura minții, cât și cea a lumii exterioare. De fapt, pentru iudaism, Tora este esența realității. Studiul Torei este datoria religioasă centrală și este mijlocul de a pătrunde adevărata natură a realității. Cheia studiului Torei este *interpretarea*, așa cum este ea transmisă de termenul *derash* („a explica“ sau „a interpreta“), care este rădăcina verbală a cuvântului *Midrash*. (Limba ebraică se bazează pe rădăcini verbale. Adesea, sensul de bază al unui cuvânt este cel mai bine înțeles prin identificarea rădăcinii verbale din care derivă cuvântul.) Într-adevăr, în Tora există o aluzie criptică la caracterul central al acestui imperativ. Din punct de vedere al numărului total de cuvinte din Tora, centrul ei precis se află între două cuvinte din Levitic 10.16: *darosh derash*, care înseamnă: „[Moise] a cercetat intens“¹⁴. Apare o dublare a rădăcinii verbale *DRSh*, care, în ebraică, este modalitatea de a semnala o intensificare a acțiunii indicate de verb. Aici, prin dublarea rădăcinii *DRSh* în centrul literal al Torei, textul transmite ideea că însăși

existența Torei este centrată pe abordarea [exegezei de tip] *Midrash*, adică pe descoperirea a ceea ce este ascuns.

Midrash se bazează pe asocierile dintre cuvintele ebraice sau literele textului scriptural, revelând un înțeles care nu devine imediat evident prin simpla citire literală a textului. Un exemplu instructiv este repetat în mod regulat în slujba din sinagogă:

Rabinul Eleazar a spus în numele rabinului Hanina: „Ucenicii înțelepților sporesc pacea în lume, după cum se spune: «Toți copiii tăi vor fi ucenici ai Domnului și toți copiii tăi se vor bucura de mare fericire.»“ (Isaia 54.13). Nu citiți *banayikh* [„copiii voștri“], ci *bonayikh* [„constructorii voștri“]. (*Talmud, Berakhot* 64a)

Acest fragment tipic de *Midrash* rabinic este construit în jurul unei aparente redundanțe din textul scriptural. Repetarea cuvântului „copiii“ nu este necesară; textul ar fi fost mai simplu dacă ar fi afirmat „ei se vor bucura de mare fericire“. Având în vedere principiul rabinic că nu poate exista redundanță în cuvântul inspirat al lui Dumnezeu, rabinul Hanina ne informează că [aici] repetiția intenționează să transmită o învățătură suplimentară și anume că fericirea este construită prin eforturile celor care studiază Tora cu toate ramurile sale. Cheia acestei învățături esențiale este jocul asocierii celor două cuvinte ebraice identice în forma lor consonantică [*BNYKH*]: „copiii tăi“ și „constructorii tăi“.

Un *Midrash* devine cabalistic atunci când intră în joc [și alți] factori suplimentari. Primul dintre acești factori este dimensiunea experiențială. De exemplu, un *Midrash* poate indica o stare de conștiință obținută prin concentrare disciplinată și/sau utilizarea unor practici specifice. Multe forme de *Midrash* cabalistic mai implică și un al doilea factor, și anume utilizarea unui sistem de simboluri specifice referitoare la cele zece emanații divine sau *sefirot*. (Termenul *sefirot* este un plural. Singularul este *sefirah*. Este imposibil de dat o traducere simplă a acestui termen. Deocamdată, sugerez

¹⁴ În ediția citată a Bibliei: „Și a căutat Moise...“.

termenul „număr“. Cu toate acestea, previn cititorul că voi oferi o expunere mai detaliată a acestui termen în capitolele 2 și 3.)

Înțelegerea naturii celor zece *sefirot* este crucială pentru înțelegerea Cabalei; de aceea ele vor fi adesea prezente în paginile următoare. Acești doi factori – apelul la experiență și includerea sistemului de simboluri legate de cele zece *sefirot* – sunt adesea combinați, întrucât cele zece *sefirot* au și o semnificație psihologică.

În consecință, în Cabala, caracterul central al experienței mistice este întotdeauna un factor – deși uneori ascuns – al exegezei biblice. Exegeza poate fi inspirată de experiențele mistice ale autorului și poate, la rândul său, să promoveze experiența mistică proprie a cititorului prin înțelegerea specific cabalistică a textului biblic.

Cabalistul consideră că Tora ne învață în mod criptic despre natura acestor *sefirot* și despre interacțiunile dintre ele. Cele zece *sefirot* reprezintă canalele prin care impulsul original provenind din esența cea mai ascunsă și transcendentă a lui Dumnezeu capătă formă și este transmis către tărâmul uman. În același timp, cele zece *sefirot* trasează calea ascensiunii mistice către Dumnezeu. Ele sunt concepute să formeze o scară de la pământ la cer și să marcheze pașii prin care ne putem dezvolta potențialul spiritual.

Capitolele ulterioare vor explora mai detaliat cele zece *sefirot* și relația lor cu stările experiențiale. Pentru moment, aș vrea să mă întorc la extrasul din *Bahir* de mai sus și la considerațiile despre litera *bet*, cu care începe Tora. În Cabala, începuturile sunt foarte importante. Întrebându-se de ce Tora începe cu litera *bet*, *Bahir*-ul caută să transmită ceva din esența Torei. Citatul stabilește imediat că Tora este identificată cu înțelepciunea. Într-adevăr, rădăcina ebraică a cuvântului *Torah* este *YRH* („a învăța“); Tora este [prin excelență] învățătura și – ca atare – sursa înțelepciunii. Atât din perspectivă umană, cât și din perspectivă divină, înțelepciunea este identificată cu mișcările inițiale ale secvenței [divine] creatoare aflată în desfășurare.

Înțelepciunea este indisolubil legată de noțiunea de „început“. Din perspectivă divină, înțelepciunea conține sămânța creației, impulsul către un plan creator. Din perspectivă umană, înțelepciunea

este capacitatea de a discerne prezența acelei semințe. Este abilitatea de a înțelege ramificațiile unui eveniment sau ale unei idei încă de la începuturile sale, chiar dacă aceasta nu poate fi încă exprimată cu claritate. Așa cum vom vedea mai târziu, abilitatea de a pune o întrebare, chiar dacă răspunsul nu poate fi cunoscut, este uneori aceea care indică un nivel superior al minții infuzate de înțelepciune. Conform simbolismului cabalistic, înțelepciunea este scânteia inconștientă a înțelegerii, care dă naștere unui gând creativ în ființa umană. Înțelepciunea (în ebraică, *Chokhmah*) este prima *sefirah* din emanația creatoare a lui Dumnezeu ce devine activă în tărâmul immanent la care ființele umane au acces. Este, în consecință, cea mai înaltă dintre *sefirah* la care oamenii pot aspira în căutarea lor de a-L găsi pe Dumnezeu.

De ce identifică *Bahir*-ul Tora cu „binecuvântarea“? La modul simplu, acesta este doar unul dintr-o multitudine de cuvinte care încep cu litera *bet*. În mod clar, există un aspect legat de ideea de „binecuvântare“ ce merge până în inima învățăturii pe care *Bahir*-ul vrea să o transmită. În iudaism, noțiunea de binecuvântare este bidirecțională și, ca atare, este un exemplu de secvență bidirecțională esențială la nivelul celor zece *sefirot*. Binecuvântarea este atât „coborârea“ lui Dumnezeu din sălașul Său transcendent, care Îi permite să acționeze în lumea umană, cât și ascensiunea conștiinței umane cu scopul de a-L întâlni pe Dumnezeu într-un plan mai înalt. „A pleca genunchiul“ nu înseamnă doar prosternarea omului înaintea Divinului, ci și „coborârea“ lui Dumnezeu în lumea noastră pentru ca noi să-L putem cunoaște.

Cheia care leagă ideile disparate ale extrasului din *Bahir* este [sintagma] „Casa Regelui“. Cuvântul evreiesc pentru „casă“ este *bayit* [*BYTh*], care este identic numelui literei *bet* [*BYTh*]¹⁵. „Casa Regelui“, locul în care El poate fi găsit, este, prin urmare, Tora, care este – ca să spunem așa – definită de litera *bet*. Într-adevăr, *Zohar*-ul, textul esențial al Cabalei, face o legătură explicită între Dumnezeu și Tora:

¹⁵ În limba ebraică se scriu numai rădăcinile consonantice, iar combinarea acestora cu vocale diferite creează cuvinte diferite.